

Asia: VN/ 797/2021

Ehdotus valtioneuvoston periaatepäätökseksi kyberturvallisuuden kehittämisohjelmasta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt (VN/ 797/2021, 13.1.2021) tietosuojavaltuutetun lausuntoa kyberturvallisuuden kehittämisohjelmasta.

Kehittämisohjelman aikajänne on 2021-2030 ja se kuvaa kyberturvallisuuden kehittämisen lyhyen ja pitkän aikavälin tavoitteita ja painopistealueita. Kehittämisohjelman ensisijaisena tavoitteena on luoda Suomeen kyberturvallisuuden ekosysteemi, joka tuottaa elinvoimaa ja kasvua, lisää alan työpaikkoja, luo tarvittavaa osaamista ja parantaa digitaalisen yhteiskunnan kestävyttä sekä sietokykyä kybertoimintaympäristön lieveilmiöitä vastaan. Kehittämisohjelman toimeenpanosuunnitelma kuvaa tavoitteiden saavuttamiseksi tarvittavat toimenpiteet vastuineen ja mittareineen. Toimeenpanosuunnitelman ajantasaisuutta arvioidaan ja toimenpiteitä päivitetään vuosittain.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää tavoitteita hyvinä ja kannatettavina, sekä toimenpiteitä ja niiden seurantaa selkeinä.

Ohjelmassa jää kuitenkin osin epäselväksi mikä asema henkilötietojen suojalla on osana kyberturvallisuutta ja mikä on eri turvallisuuden osa-alueiden välinen suhde. Kyberturvallisuuden määritelmän avulla (joko sisällytettynä tai viitattuna) olisi helpompi hahmottaa mitä kaikkea esitetyllä ohjelmalla on tarkoitus kattaa. Samalla henkilötietojen suoja olisi mahdollista huomioida selkeämmin osana ohjelmaa.

Kyberturvallisuusuhkien realisoitumisen nähdään ohjelmaluonnoksen mukaisesti aiheuttavan myös entistä suurempia vaikutuksia vahvasti verkottuneeseen yhteiskuntaan. Henkilötietoihin kohdistuvat

tietoturvaloukkaukset vaikuttavat merkittävästi jopa yhteiskunnan kannalta kriittisten toimialojen toimintaan ja niihin kohdistuvaan luottamukseen. Samalla ne vaikuttavat merkittävästi loukkausten kohteena olevien yksittäisten henkilöiden arkeen aiheuttaen taloudellisten vahinkojen lisäksi syvää inhimillistä kärsimystä. Näiden merkitystä kehittämisohjelmassa olisi hyvä korostaa erikseen.

Henkilötietojen suoja on hyvin huomioitu liikenne- ja viestintäministeriön asettama yhteiskunnan kriittisten toimialojen tietoturvaa ja tietosuojaa selvittävän poikkihallinnollisen työryhmän työssä. Vastaava huomiointi olisi ollut tervetullut myös kyberturvallisuuden kehittämisohjelman valmistelussa. Lisäksi kyseisen työryhmän työn olisi hyvä näkyä itse ohjelmassa. Siihen kyllä viitataan lausuntopyynnössä, mutta ei itse kehittämisohjelmassa.

Kehittämisohjelmassa on erinomaisesti nostettu huippuluokan osaamisen kehittämistarve esiin ja esitetty hyviä toimenpiteitä. Pelkästään kyberturvallisuuden opetuksen sisällyttäminen teknologia-alojen koulutukseen ei riitä tavoitteisiin pääsemisessä, jos henkilötietojen käsittelyn suunnittelua ei ole laajemmin huomioitu. Esim. toimenpiteessä 2.1 olisi syytä pyrkiä tunnistamaan samalla myös henkilötietojen käsittelyn koulutukseen liittyvät muutostarpeet ja sisällyttää ne entistä syvemmin mukaan opetussuunnitelmiin. Omien tietojensa käsittelyä ja niihin liittyviä oikeuksia olisi hyvä saada turvallisten käytäntöjen lisäksi entistä selkeämmin osaksi opetusta, jotta tietosuojasta ja tietoturvasta saataisiin aito kansalaistaito. Lisäksi myös esimerkiksi toimenpiteen 1.6. mukaisessa kansalaisille kohdistetun kyberturvallisuustietoisuuden viestintäsuunnitelman laatimisessa olisi hyvä huomioida myös henkilötietojen suojaamiseen liittyvät näkökohdat. Tietosuojavaltuutetun toimisto tekee mielellään yhteistyötä tämän asian edistämiseksi myös osana kyberturvallisuuden kehittämisohjelmaa.

Osana kiinteään yhteistyön pääteemaa olisi hyvä huomioida myös aktiivinen osallistuminen ja vaikuttaminen kansalliseen ja kansainväliseen tietosuojayhteistyöhön erityisesti tietosuojaneuvostossa kyberturvallisuuden yhteistyön lisäksi.

Osana tehokkaiden kansallisten kyberturvakyvykkyysien pääteema on tavoitteena harmonisoida turvallisuusvaatimuksia ja parantaa havainnointikykyä. Kehittämisohjelmassa on hyvin tunnistettu, että oleellinen osa kyberturvavaatimusten ja turvallisuustason toteuttamista on valvovien viranomaisten osaamisen ja resurssien turvaaminen.

Tietosuojavaltuutetun toimisto pitää tärkeänä, että myös se voisi jatkossa osallistua entistä tiiviimmin valvontaviranomaisten yhteistyöhön erityisesti siltä osin kun yhteiskunnallisten haavoittuvuuksien syitä arvioidaan ja niitä pyritään ennalta estämään. Tätä voitaisiin toteuttaa esim. ottamalla kaikki valvovat ja tutkivat viranomaiset osaksi toimenpidettä 10.3, jossa kehitetään operatiivisen, toimialakohtaisen ja valvovien viranomaisten tilannekuvan tuottamiseen liittyviä kyvykkyksiä kansallisen kyberturvallisuuden

tilannekuvan parantamiseksi.

Osana toimenpidettä 11.2. olisi syytä arvioida myös yleisen tietosuoja-asetuksen mukaisten tietosuojasertifiointien käyttöä yhtenä keinona varmistaa uusien, yhteiskunnan toiminnan kannalta kriittisten palveluiden turvallisuus osana niiden kehitystyötä. Tietosuojasertifiointeja voitaisiin samalla käyttää osoittamaan palveluiden noudattavan henkilötietojen käsittelyn tietoturva vaatimuksia.

Råman Jari
Tietosuojavaltuutetun toimisto